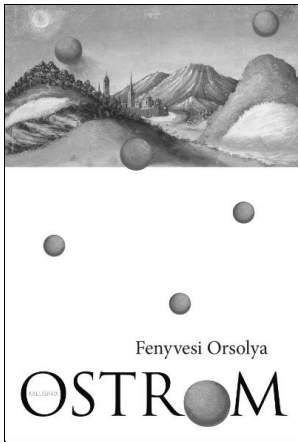

PUSKÁS DÁNIEL

„[M]últ időben mesélem el magam”

FENYVESI ORSOLYA: OSTROM

Kalligram Kiadó
Budapest, 2015
80 oldal, 2000 Ft

Fenyvesi Orsolya második kötetében érettebb hangot szólaltat meg. Már az első kötetében is egyedi hangot talált, az ott lévő játékosabb és a nonsense költészetet imitáló hangnemet az *Ostromban* egy meditatívabb, elmélyültebb hang váltotta fel. Nem olyan könnyű elhelyezni Fenyvesi Orsolya nyelvét a mai magyar költészetben, többnyire olyan hagyományokra épít, melyeknek nincs igazán magyar előzménye. Sokszor mintha az angol nonsense irodalom és a szürrealista automatikus írás eszközei keverednének, helyenként mintha Borges verseinek, novelláinak hatását éreznénk, de a képzőművészeti utalásokkal átszótt nyelv és az álomszerű légkör mintha Ashberyt idézné, ugyanakkor a szentenciaszerűség és a biblikus nyelv nyomai is felfedezhetők a versekben. Költészetének legfőbb ereje a szövegek nyelvében volt, a naiv, mitikus nyelvben, mely sokat merít a középkori bestiáriumból, érdekes egybeesés, hogy pont az izlandi Sjón *A cethal gyomrában* című regényének magyar fordításával és Borges *Képzelt lények könyvének* újrakiadásával egy évben jelent meg.

Már az első kötet szerkesztésében is szembetűnő volt, hogy a versekben a motívumok szintjén milyen finom volt az átmenet, mintha egy verset daraboltak volna szét kötetté. Ezt részben az *Ostromról* is el lehet mondani, sőt maga a kötet első verse is folytatja az első kötet utolsó versében lévő fényképezés motívumát, ahogy a *Fotográfia* című utolsó versben van: „a blendével készenlétben / vártam”, majd az *Ostrom* első, címadó versében az szerepel: „Én vagyok, akit a blende elfog. / Én vagyok, aki nincs a képen.” (7.)

Az első kötetben is fontos volt a tükör motívuma (a címben is benne volt: *Tükrök állatai*), ami nem melleleg a Borges-életműnek is központi eleme, az új kötetben ezt az önelemzés váltotta fel. A kötetben sokszor szerepel a név szó: „Nevem lehetséges, nevem mártír.”, (11.) „Nevem meztelen combomon csorog.” (Ua.), „A következő szélhökésre / meg-

hallottam a nevem, / és a torkolatig ért, mint egy üzenet.” (38.). Ezek a megoldások hasonlóan a korai Kemény István verseire, például a *Haláldalra*: „Édes nevem, Kemény István / menekülj, menekülj, / a csupasz emberről / szállj el, szállj el”, „Semminek nincs már neve / a nevek szabadok / édes nevem, okos nevem / menj a tieid közé” (a témában lásd még Szávai Dorottya tanulmányát *A „Te” alakzatai* című kötetében). A közelmúltbeli külföldi példák közül lehetne említeni még Borgest, az angol Simon Armitage *Learning by Rote* (Magolás) című versét (a vers tükörrírással jelent meg, mint az *Alice Tükörországbán* című könyvben lévő *A Gruffacsór* című vers, egyedül a szerző neve olvasható tükör nélkül), az amerikai Charles Simic *Charles Simic* című versét, vagy a néhai orosz Lev Loszev *Левлоцев* (Levloszev) és *Hem* (Nem) című versét („Вы Лосев? Нет, скорее Лифшиц”: Ön Loszev? Nem, inkább Lifschitz [a szerző születési vezetékneve]).

A képzőművészeti utalásokat tekintve az előző kötethez képest lényegesebben kevesebbet találhatunk az *Ostromban*, egyedül a fényképezés motívuma maradt meg. A nyelvet illetően rengeteg metanyelvi és metafikciós utalás van, ami a kötet fele után elég zavaró tud lenni, ahogy az egyik versben írja: olyan, mint amikor „A kamera működésjelzője tükröződött az ablaküvegen.” (46.). A *papírhasadékban* mintha Ted Hughes *A gondolat-róka* című versének csatánóját ismételné meg azzal, hogy az utolsó sor a lap beteléséről, a vers elkészüléséről szól: „hogy megtöltsék az üres lapokat.” (12.) Fenyvesi Orsolya nyelvében számomra pont az volt a különleges, hogy nem a Telep-csoport követői által használt rengeteg metanyelvi és írásra utaló szöveghelyeket halmozta, hanem egy újabb nyelven próbált meg megszólalni, bár a metafikciós utalások valószínűleg az angol nyelvű irodalmak iránti érdeklődéséből fakadnak.

A szerző fordítóként is tevékenykedik, Anne Sexton *Öreg törpeszív* című versének fordításáért 2015-ben Versum-díjat kapott, jelenleg pedig Ginsberg prózai írásait fordítja, rá utalhat az *Önarckép üveggolyóval* című versben az „Igazi oroszlán bújlik a kőoroszlánhoz” (11.) sor, ami Ginsberg *A valóságos oroszlán* című versét juttatja eszünkbe. A verseken lehet érezni a XX. századi angol nyelvű költészet hatását, de sajnos néha az anglicizmusokat is: ilyen sor a *Télben* az „ami anygali, ez a jellegtelenség” (14.) (kiemelések tőlem), vagy az „A vadállatok bátorsága / lakott.” (18.) sorok.

A képek szintjén ingadozik a felhozatal, találhatunk példát ötletesekre és kevésbé sikerültekre egyaránt. A szerencsés képek közé tartozik a „nem a csigolyák csorognak hátamon” (21.), az „Én is arra vágyom, hogy egy forró test / omló architektúrája temessen maga alá” (37.), a „kövekkel a zsebedben fekszel le aludni” (45.), vagy a „Nézd, hogy rángatja, színezi, cirógatja / a fát a távolság.” (42.). Azonban, sajnos az első kötethez hasonlóan, itt is maradtak elkoptatott, közhelyszerű és zavaros képek, mondatok: „Tudtam, hogy többen haltak meg, mint ahányan élnek” (75.), „A jövőmbé néztem a google street view-val.” (39.), „Nem hullik idő lábad elé.” (35.).

Sajnos az *Ostrom* nem képes sokkal többet nyújtani, mint a *Tükrök állatai*, ugyanazok a hibák fordulnak elő, a túlírt, helyenként giccsbe hajló képek, melyeket egy első kötet esetén még el lehetett nézni. A kiemelkedőbb versek közé tartoznak a *Kalendárium*, a *Mintha*, a *Gravitáció télen*, a *világítótorony*, *A utazó rózsák* és az *Esse est percipi*, de a kötetben nagyon ingadozik a minőségbeli színvonal. A kötet első felét leszámítva nem igazán érezni, hogy a versek között lenne valami összetartó erő, a versek sokszor azt a hatást keltik, mintha szétszórt mondattöredékekből összeállított szerkezetek lennének, ami önmagában nem lenne baj, de ezt az *Ostromban* sajnos az álomszerű légkör sem tudja mindig egyben tartani.